

Synpunkter på betänkandet I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning (SOU 2022:34)

Utredningen fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning (härefter Utredningen) lämnar ett antal förslag till lagändringar och bedömningar i sitt betänkande *I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*. AcadeMedia-koncernen (härefter AcadeMedia) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på Utredningens förslag.

AcadeMedia ställer sig positivt till flera av de förslag som Utredningen lämnar, även om förslagen till vissa delar är ett förtydligande av vad som anses gälla redan idag. Däremot anser AcadeMedia att det är tveksamt om de föreslagna lagändringarna verkligen kommer att öka elevers möjlighet att nå målen med sin gymnasieutbildning. Nedan följer några valda delar som AcadeMedia lämnar kommentarer på.

Sammanhållna yrkesutbildningar

Det behövs tydligare utbildningsvägar för elever som inte har som mål att uppnå en gymnasieexamen. AcadeMedia välkomnar därför en satsning på sammanhållna utbildningar (yrkespaket) inom gymnasieskolans introduktionsprogram. AcadeMedia delar även Utredningens bedömning att yrkespaket i högre utsträckning behöver vara valbara alternativ vid den ordinarie gymnasieantagningen. I sammanhanget vill AcadeMedia påtala att behovet av förändrad sökbarhet och antagning till utbildning på yrkesintroduktion behöver utredas. Enligt nuvarande regelverk kan utbildningen anordnas för en grupp eller enskild elev, och om den anordnas för grupp blir den sökbar. Det är emellertid en sanning med modifikation för elever som söker en utbildning som ges av en enskild huvudman. Vid sådant förhållande är det upp till elevens hemkommun att avgöra om eleven får gå utbildningen hos den enskilda huvudmannen eller inte, samt om avtal i förekommande fall tecknas år för år eller för hela utbildningens omfattning. Mot denna bakgrund ser AcadeMedia ett stort behov av en lagstiftning som gör utbildningarna genuint sökbara, liknande dagens regelverk för programriktat val som anordnas för en grupp elever. Reglerna för ekonomisk ersättning behöver i större utsträckning regleras på ett likvärdigt sätt över hela landet, snarare än genom lokala överenskommelser.

Vidare är det viktigt att poängtera att en gymnasieexamen är ett grundkrav för anställning inom flera branscher, vilket även de branschrepresentanter som deltar i Utredningen påpekar. De yrkespaket som Utredningen föreslår för gymnasieskolans introduktionsprogram behöver utformas på ett sådant sätt att de i realiteten kan leda till arbete. Visserligen innebär det begränsning i utbudet av yrkespaket, men det är viktigare att yrkespaket motsvarar de generella kraven för anställning än att yrkespaket erbjuds inom alla yrkesinriktningar. Det behöver vara tydligt, såväl i omfattning som i innehåll, om ett yrkespaket kräver kompletterande utbildning på kommunal vuxenutbildning (Komvux) för att kunna leda till en anställning.

Academedias tillstyrker förslaget som gäller krav på förtydligad dokumentation och stärkt uppföljning kring utbildning på yrkespaket eller sammanhållna yrkesutbildning. Härutöver föreslår AcadeMedia att en nationell jobbmätning genomförs i syfte att fastställa i vilken mån utbildningarna leder till arbete för eleven. Det kan leda till att både synliggöra och legitimera sammanhållna

yrkesutbildningar regionalt och nationellt samt stärka kvaliteten i de introduktionsutbildningar som erbjuds. För större nationell likvärdighet och stärkt rättssäkerhet för elever på introduktionsprogram anser AcadeMedia att det även behövs insatser för ökad tydlighet kring dokumentation och uppföljning även inom övriga utbildningar på gymnasieskolans introduktionsprogram.

Arbetsplatsförlagt lärande (APL) på gymnasieskolans introduktionsprogram

AcadeMedia tillstyrker förslaget att reglera omfattningen av APL för yrkespaket. Det är också positivt att utöka kraven på lokala programråd till att omfatta även utbildning på introduktionsprogram. APL-verksamheten är dock beroende av arbetslivets engagemang och aktivt deltagande i utbildningarna. Av denna anledning är det viktigt att se över vilka incitament som erbjuds arbetsgivare, särskilt när det gäller att ta emot elever på introduktionsprogram. Givetvis skiljer det sig mycket åt från elev till elev. Många elever på introduktionsprogram har dock utmaningar som även påverkar deras möjligheter att tillgodogöra sig APL. Det kan exempelvis handla om språkmässiga utmaningar eller utmaningar av social eller kognitiv art. Många elever på introduktionsprogram är också beroende av extra anpassningar och särskilt stöd även på APL. Ett incitament skulle kunna vara att införa en särskild ersättning för arbetsgivare som tar emot introduktionselever på APL och hjälper till att ge dem goda förutsättningar för lärande under APL-tiden.

Det finns svårigheter som är viktiga att lyfta, kopplat till att erbjuda lärlingsliknande utbildning på gymnasieskolans introduktionsprogram. För lärlingsliknande utbildning krävs att utbildningen förläggs till övervägande del på en APL-plats. När det gäller elever med målet att bli behöriga till gymnasieskolans nationella program planeras utbildningen ofta över färre än tre år, särskilt på programinriktat val. Samtidigt behöver utbildningen innehålla en hel del undervisning i grundskolans ämnen. Med anledning av det är det ofta svårt att i praktiken förlägga utbildningen till övervägande del på en arbetsplats med bibehållen kvalitet. Det vore därför önskvärt att kunna bortse från elevers undervisning i grundskolans ämnen när andelen APL beräknas. På så sätt kan fler elever erbjudas att gå en lärlingsliknande utbildning på sitt introduktionsprogram.

Åldersgränser till Komvux

AcadeMedia instämmer i Utredningens bedömning att åldersgränsen till Komvux inte bör sänkas. Detta mot bakgrund av att det redan finns möjlighet till undantag från åldersgränsen, om det finns särskilda skäl utifrån elevens personliga förhållanden. AcadeMedias uppfattning är, i likhet med Utredningens, att det bland kommunerna finns varierande tolkningar av hur nuvarande undantagsbestämmelse i förordningen ska tillämpas. Utifrån ett likvärdighetsperspektiv är det därför välkommet att tydliggöra tillämpningen av undantagsbestämmelsen, genom att undantaget regleras i skollagen istället för på förordningsnivå. Ett sådant tydliggörande bör dock inte leda till en ökad användning av undantaget och därigenom en generell sänkning av åldern inom Komvux. Det är AcadeMedias bestämda uppfattning att unga elever i allmänhet har bättre förutsättningar att klara sin gymnasieutbildning i gymnasieskolan eftersom skolformen är mer anpassad för unga elever. I gymnasieskolan finns såväl starkare reglering kring rätten till särskilt stöd och elevhälsa som mer kompetens att möta unga elevers behov.

Stärkta krav på gymnasieskolans studie- och yrkesvägledning

AcadeMedia tillstyrker förslaget om krav på erbjudande av vägledningssamtal för elever som avslutar utbildningen utan att ha nått examen. Det framstår även som positivt att förtydliga vilka krav som ställs på den studie- och yrkesvägledning som elever har rätt till i gymnasieskolan. Det finns dock anledning att ifrågasätta vilken skillnad de tydligare kraven i lagen kommer att medföra i praktiken. Utifrån behovet av stärkta krav på studie- och yrkesvägledningen anser AcadeMedia att hela systemet med vägledning behöver ses över. Exempelvis kan Arbetsförmedlingens kompetens i större utsträckning fördelas till gymnasieskolan istället. AcadeMedia vill även poängtera att den nuvarande

utbildningen för studie- och yrkesvägledare inte specifikt riktar sig mot studie- och yrkesvägledning inom skolväsendet utan har ett väldigt allmänt innehåll med fokus på främst samhälls- och beteendevetenskap. Studie- och yrkesvägledare inom skola behöver erbjudas kunskaper om skolsystemet och utbildningarnas utformning, innehåll och regelverk för att på ett gott sätt kunna vägleda elever. Detta gäller särskilt vid vägledning av elever som lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasieskolans nationella program, elever som studerar på gymnasieskolans introduktionsprogram samt elever som lämnar gymnasieskolan utan examen. Det åligger givetvis huvudmannen att tillhandahålla sådan kompetensutveckling som krävs inom verksamheten. AcadeMedia bedömer dock att det utbildningsinnehåll som studie- och yrkesvägledare inte får under sin utbildning dels är omfattande, dels ytterst centralt för arbetet. Det behövs därför en översyn av innehållet i utbildningen till studie- och yrkesvägledare med möjlighet att redan under utbildningens gång särskilt inrikta sig mot studie- och yrkesvägledning inom skolväsendet.

Flexibla lösningar för elever som riskerar att inte nå utbildningens mål

Det är bra att undersöka vidare möjligheten till flexibla lösningar för elever som riskerar att annars inte nå utbildningens mål. Vad gäller samläsning i Komvux och möjligheten att läsa om kurser efterfrågar AcadeMedia att man särskilt utreder stärkta möjligheter till samverkan mellan Komvux och gymnasieskolorna gällande yrkesutbildningar, vilka erbjuds inom gymnasieskolan men ofta svårtligen kan fullföljas inom Komvux. Det behövs ökade möjligheter för elever som har övergått till Komvux att läsa sådana yrkeskurser som erbjuds inom gymnasieskolan i gymnasieskolans regi för att på så vis kunna fullfölja sin yrkesutbildning. Som Utredningen påpekar är det i detta avseende angeläget att bland annat se över ersättningsfrågan. Dagens möjlighet att genomföra provningar för personer som inte är elever i gymnasieskolan bedöms otillräcklig för att underlätta för elever att fullfölja sina yrkesutbildningar efter övergången till Komvux.

AcadeMedia tillstyrker förslaget att lagstiftningsvägen förtydliga att förlängd undervisning ska fattas inom ramen för ett åtgärdsprogram, även om det är en kodifiering av vad som anses gälla redan idag. Vidare instämmer AcadeMedia i utredningens beskrivning av att hemkommuner hanterar ersättning vid förlängd undervisning på väldigt olika sätt. I och med att det inte finns någon reglerad skyldighet för hemkommunen att ersätta huvudmän vid beslut om förlängd undervisning, är det ytterst upp till kommunens goda vilja att ha en god dialog med huvudmannen kring den specifika eleven. Utifrån ett likvärdighetsperspektiv är det därför ytterst välkommet att ersättningsfrågan utreds vidare.

Slutligen instämmer AcadeMedia till fullo i Utredningens bedömning att det finns behov av att se över förutsättningarna för att få bedriva (vara utförare av) distansundervisning som särskilt stöd i gymnasieskolan. Inom AcadeMedia finns sedan långt tillbaka i tiden omfattande erfarenhet av att bedriva distansundervisning som undervisningsform. Hermods, som ingår i AcadeMedia-koncernen, har länge varit utförare av distansundervisning för Torsås kommun. AcadeMedias gymnasiehuvudmän kommer, från tid till annan, behöva kunna ge sina elever distansundervisning som särskilt stöd. Enligt AcadeMedias erfarenhet är det dock nästintill omöjligt att godkännas som huvudman för utförande av distansundervisning utifrån de krav som Skolinspektionen ställer i ansökningsförfarandet. Det vore önskvärt att huvudmän i större utsträckning får vara utförare av distansundervisning åt "sina egna elever" och inte tvingas till att överlämna denna uppgift på entreprenad. En annan sak är att det självklart ska ställas höga krav på utförandet av undervisningsformen som sådan. Men det är en fråga som bäst granskas inom ramen för Skolinspektionens löpande tillsyn.

För AcadeMedias räkning,

Jonas Nordström
Chefsjurist
AcadeMedia AB